

Илија ПСАЛТИРОВ

А ШТО БЕШЕ ТОА ЈУГОСЛАВИЈА?

Со прогласување независност Црна Гора, не само што ја стекна својата, туку истовремено сакајќи или не, ја направи и Србија независна. Со ова заврши раздружувањето на поранешните југословенски републики, така што сите шест републики, некои на почетокот на деведесеттите, некои дури по 15 години од тогаш, конечно добија свој правен профил како независни држави. А добрите познавачи на приликите сигурно се прашуваат, зошто толку долго се чекаше на овој чекор, кога заедницата меѓу Србија и Црна Гора беше во целост нефункционална во последните неколку години, особено по падот на Милошевиќ. Иако победата на коалицијата за независна Црна Гора беше остварена со многу тесен резултат, односно со само околу 2.000 гласа повеќе од неопходниот вкупен број гласови (55,5 отсто од вкупниот број излезени гласачи), сепак неспорно е дека Црна Гора понатаму продолжува да ја живее својата приказна како независна држава, што официјално беше и признато од Европската унија, по приемот на премиерот Гукановиќ во Брисел пред неколку дена, со оглед на пораките кои од таму беа испратени. Според тоа, останува Црна Гора самостојно да го изоди патот кон Унијата, имајќи ги предвид препораките за реформи во судството, администрацијата, како и за поистакната борба против корупцијата. Ништо ново, ако се знае дека и нас нè очекуваат истите реформи, па тоа ни е доволно познат речник кога е во прашање приближувањето кон ЕУ. Во целата оваа ситуација Србија се најде како да е неподготвена за тоа, најверо-

јатно надевајќи се дека унионистите во Црна Гора ќе извојуваат победа на референдумот. Иако неспорно и во Србија има партии и политичари кои ја посакуваа самостојноста на Србија, сепак најголем дел беа за тоа заедницата да се одржи, можеби не толку заради самата Црна Гора, колку за тоа Србија да не го изгуби пристапот до морето. И покрај политичкиот говор на Гукановиќ на денот на референдумот, дека нема победени и победници, факт е дека со одвојувањето на Црна Гора, како и со претстојната независност на Косово, евидентно неа ја подготвуваат клучните светски играчи, се чини дека на крајот на распаѓањето на некогашна СФРЈ најголем губитник сепак ќе биде Србија. Гледано од денешна перспектива, се поставува логично прашање - можеше ли да биде поинаку? Можеше ли сè ова да се случи уште пред војната на ексјугословенскиот простор? Можеше ли на поцивилизиран начин, како што тоа го сторија Словачка и Чешка, да се случи и раздружувањето на тогашните шест републики, со оставање изразена автономија на двете покраини, која Милошевиќ ја укина? Можеше ли едноставно сè да биде поинаку? Со оглед на тоа кои луѓе беа лидери во тоа време, по сè изгледа одговорот е негативен. Но, што вреди сега да се прашуваме што ќе беше ако беше, кога веќе се случи тоа што се случи. И како што знае нашиот народ да каже, односно да праша, кога е во прашање крај на нешто, следува она: А што беше тоа Југославија? Само едно останува да ме мачи, а сигурен сум не сум единствениот, дали сè што беше југословенско згасна? Се чини дека сепак има нешто што

остана, а останала Република Македонија, единствена од сите поранешни југословенски републики да го има зборот "југословенска" во своето меѓународно признато име. Со ова сигурно најрадосни и најгорди се југоносталгичарите, на кои воопшто не им пречи кога некој им ја нарекува државата "Поранешна Југословенска Република Македонија", ако воопшто ја чувствуваат за своја. Но, ако некој во таа Европска унија или во Обединетите нации има барем малку здрав разум, а верувам дека има, крајно време е да се заземе за бришење на зборот "југословенска" од нашето име, со што и придавката "поранешна" сама по себе ќе ја изгуби смислата. Ако не е смешно, трагично е, што и понатаму некои политичари широм светот ќе продолжат да нè ословуваат со името што демек привремено ни го дадоа. Ако таа привременост трае цела вечност, сметам дека токму сега е вистинскиот момент да ја прекинеме и конечно да ја затвориме "југословенската" приказна, но живеејќи ја истовремено европската приказна, зашто сè што беше "ЈУ" за минатото, сега треба да премине во "ЕУ" за иднината. Дали конечно југословенското зло ќе премине во европски просперитет, колку од т.н. меѓународна заедница, уште повеќе ќе зависи од самите држави во регионот. И дали ја научивме лекцијата од минатото, ќе покаже иднината. А иднината треба да ја градиме како добри соседи, кои на рамноправна основа ќе ја градат заедничката иднина како во регионот, така и во Европа во целост. Верувам дека по сите несогласувања, конфликти и нарушени односи, ќе сфатиме дека само со меѓусебна почит и разби-

рање, солидарност и меѓусебна поддршка, можеме да го направиме овој регион мирно и среќно место за живеење за сите народи и за сите држави. Економската соработка, создавањето единствен пазар, развивањето на културната, научната и образовната соработка и слично треба да бидат клучните елементи во изградба на таа заедничка иднина. Знаам, некои ќе се прашаат, па нели тоа е враќање на некои веќе видени форми, каква што беше СФРЈ!? Одговорот е сепак - НЕ! Во таа Југославија главниот збор секогаш го имаа поголемите браќа. Во таа Југославија рамноправноста беше само на хартија, а во име на братството и единството профитот секогаш беше на страна на поголемите, додека трошките остануваа за нас, Македонците, за Црногорците, односно за помалите. Денес, кога сите сме еднакви меѓународни субјекти, односите се градат на поинаква основа. Денес, нема да може "некој од Белград" (се мисли на тогашното сојузно ниво) да ни нареди да кренеме два прста за одлуки кои не ѝ одат во прилог на Македонија. Денес, одлуките за иднината треба да ги носиме заедно, на рамноправна основа, како соседи, но и како партнери, зашто денес го градиме она што како заедничко добро треба да го имаме утре... Ако во минатото се покажавме како експерти за високоградби, зашто градевме сидови меѓу нас, редно е да покажеме дека нè бидува и за нискоградби, па да почнеме да градиме мостови на соработка (ова во една прилика го кажа претседателот на Хрватска, Стипе Месиќ). А што ни останува по сè што доживевме на овие простори со векови наназад?